

TRADICIONS. La Pasqua és una festa eminentment religiosa, però rodejada de moltes tradicions de caràcter gastronòmic. Dins tot allò que rodeja la Pasqua també hi ha un gran cabal de dites populars, saviesa ancestral que retrata tot un món

que ara es troba en decadència. Tant de bo, es pugui revertir aquesta tendència que a dia d'avui sembla, dissortadament, ineludible, per tal de conservar uns ecos d'antigor lligats a una societat que es va transformant i allunyant de les tradicions.

Paraules de Pasqua, ecos d'antigor

L'herència cristiana impregna el nostre món d'un vocabulari específic lligat a la Setmana Santa

GUILLEM PUIG

La Setmana Santa com la major part dels dogmes de l'Església Catòlica presenta encara avui en dia un fort arrelament a la nostra cultura popular, tot i que és evident que cada vegada més s'està vivint un increment del laïcisme en el nostre dia a dia, fruit en part per un model de vida on l'espiritualitat se sol viure més de portes endins i on la circumscripció a un sol dogma religiós perd força vers una espiritualitat més oberta on les influències orientals guanyen cada cop més adeptes.

Tot i això, l'herència cristiana impregnà d'un vocabulari ben específic la quotidianitat d'aquests dies, dotant la nostra parla d'una riquesa i bellesa que malauradament en l'actualitat ben pocs habitants de la nostra comunitat encara mantenen vigents, en bona part perquè alguns dels usos a què anaven lligats ja han desaparegut de la nostra vida. Malgrat tot, la bellesa i importància d'alguns d'aquests mots encara romanen vigents i val la pena recuperar-los.

El dia del Ram, diumenge anterior al de Pasqua Florida, també conegut a casa nostra com Diumenge de Rams és, sens dubte, una de les dates més assenyalades del calendari mallorquí ja que en aquesta data es commemora l'entrada triomfal de Jesucrist a Jerusalem envoltat d'una gernació de seguidors que portaven rams i palmes. Tradicionalment -i enguany ha estat excepcional per mor de les conseqüències derivades de la pandèmia ocasionada pel Covid-19- se solien beneir branques d'olivera o palmes de fasser commemorant l'entrada de Jesús a Jerusalem, unes branques que després s'acabaven col·locant a finestres i balcons de les cases dels seus propietaris invocant la benedicció d'aquestes llars.

● **Frases fetes.** Aquesta singular data, comptà -i encara compta- amb un ampli seguiment popular i dona peu a nombroses frases fetes que al·ludien a aquesta celebració. Entre les més conegudes destaquen "Fer Pasqua Abans de Ram", que fa referència al fet de tenir relacions sexuals abans del

Una creu amb els brots d'olivera beneïts el Diumenge del Ram, davant una església tancada.

J. SERRA

Els refranys del dia de Pasqua

El dia de Pasqua, data en què se celebra la Resurrecció de Jesucrist per mitjà d'una missa solemnisima, és el dia més important per al cristianisme i aquest motiu donà peu a gran nombre de refranys.

Entre els més coneguts hi figuren: "No és cada dia Pasqua", volent dir que no sempre serem afavorits

per la sort; "Pasco marcenc, fam o pesta primerenc", indicant que quan Pasqua és primerenca, i cau al mes de març, popularment era símptoma d'una mala anyada, d'un any de desgràcies; "Per a Nadal s'indiot, i per Pasco es xot", fent referència als plats tradicionals d'aquestes dates; "Per Pasqua i per Nadal qui

Un penitent de fa anys.

no estrena, res no val", al·ludint a que aquestes festes cabdals per al cristianisme se solia gastar molt i era el moment per a les estrenes d'indumentària; "Pasqua plujosa, anyada granosa", refrany que parlava de les pluges tradicionals del mes d'abril que auguraven una bona collita de cereals i rebosts plens.

matrimoni i -en casos extrems- a quedar embarassada abans de passar per l'altar; "Dur algú amb rams i palmes", designant tenir moltes atencions amb algú; "No ésser ram ni forca", designant a algú sense profit; "Passar es ram per dins ca seva", volent dir que calia examinar abans les pròpies accions en lloc de ficar-se en assumptes d'altri; "Haver-hi ram i

troca per aclarir", indicant una gran quantitat d'assumptes a resoldre; "Embullar ram", referint-se a embolicar una qüestió; "Desembolicar el ram", al·ludint al fet de resoldre dificultats o assumptes espinosos; o "Portar molts rams de fil dins el cap", dita eivisenca que es refereix a portar moltes cabòries al cap. Sense oblidar refranys com "Diumenge de

Rams, qui no estrena no té mans" o "Cadascú que passi es Ram per ca seva", exposant que val més examinar les pròpies accions que criticar les dels altres.

Amb el mot glòria es designa l'honor, admiració o fama acordada pel consentiment general a una persona, així com a un estat de grandesa o a una part de la missa. En relació al cicle pasqual, aques-

ta paraula agafa una especial rellevància el Dissabte Sant també anomenat Dissabte de Glòria, dia que precedeix el dia de Pasqua en què es procedeix al toc de Glòria, el volteig general de campanes que anuncien la resurrecció del Senyor. En zones allunyades de nuclis urbans, la pagesia solia sortir al voltant de migdia a fer sonar corns i a batre olles per fer evident també aquesta resurrecció.

● **El salpàs.** Al voltant del migdia, i un cop finalitzat el repic de campanes, els vicaris de les parròquies anaven a beneir cases i possessions realitzant el que s'anomenava el salpàs. Aquesta acció també era coneguda amb el nom de picalsal, en el transcurs de la qual s'anaven beneint cases i finques esquitant-les amb aigua beneïda i sal, fet que era compensat amb una contribució en forma d'almoïna. Era costum en aquesta data donar una mica de sal al bestiar per fer-lo participar també d'aquesta benedicció. A Menorca es solia matar el bujot, un ninot de palla al qual es disparaven trons d'escopeta i que era finalment cremat.

Tot aquest bagatge lèxic posa de manifest la importància d'aquestes dates en el calendari pagès i en el costumari de les Illes Balears, fent palès un món -avui en dia gairebé inexistència, el de la pagesia- que durant segles fou el sosteniment d'una societat que l'arribada del món turístic dugué a la quasi completa desaparició.

Aquestes paraules posen de relleu una visió del món on la natura ocupava l'espai central i on l'home se servia d'ella per poder sobreviure. Així mateix, aquestes paraules remarquen l'arrelament d'una societat a l'entorn que li va tocar viure i el respecte vers uns cicles productius que funcionaven en base a l'ordre natural.

Malauradament, la major part de la nostra societat, sobretot en el cas del jovent que és l'esperança vers un futur millor, desconeix la major part d'aquestes paraules, la qual cosa fa suposar que en pocs anys passaran a formar part dels reculls lèxics erudits, allunyats d'una parla quotidiana que els menystendrà per desconexença.